

100 let Pravne fakultete Univerze v Ljubljani ali ob letu osorej

Dekanov nagovor

Priporjeni glas

Pozdrav

Spoštovani rektor, prof. dr. Igor Papič, izvoljeni rektor, prof. dr. Gregor Majdič, predsednik RS, gospod Borut Pahor, nekdanji predsednik RS prof. dr. Danilo Türk, predsednik Državnega zbora RS, gospod Igor Zorčič, predsednik Ustavnega sodišča RS, prof. dr. Rajko Knez, predsednik Vrhovnega sodišča RS, mag. Damijan Florjančič, predsednik Sodnega sveta, dr. Erik Kerševan, župan MOL, gospod Zoran Jankovič, spoštovani visoki gost predsednik Sodišča EU, baron, prof. dr. Koen Leanerts, sodnik Sodišča EU dr. Marko Ilešič,

spoštovani visoki gostje, drage kolegice in kolegi, prijateljice in prijatelji Pravne fakultete Univerze v Ljubljani,

Vesel sem, da vas lahko pozdravim v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma na Slavnostni akademiji v čast ustanovitve Pravne fakultete UL, ki je že postala stoletnica. Slavnostno akademijo smo načrtovali v preteklem letu, a smo jo morali iz splošno znanih sanitarnih in zdravstvenih razlogov prestaviti na ob letu osorej. Seveda pa krajši zamik praznovanju ne jemlje ponosa in slavnostnega naboja.

Pravna fakulteta

Pravo

Ubi societas ibi ius (kjer je družba, tam je pravo) je star latinski rek, vendar se pomena prava zavemo šele, ko ga želimo razumeti zunaj pravnega okvira, zlasti ko moramo nepravnikom razložiti nepogrešljivost pravnih načel in pravil.

Že prvi dekan naše fakultete, prof. dr. Leonid Pitamic je v otvoritvenem predavanju Pravo in revolucija ugotavljal, da ni družbe brez pravil. Družba nastane šele takrat, ko ugotovimo nekaj nadindividualnega, nekaj kar je nad mišljenjem, nad smotrom posameznikov, je skupno, za vse obvezno. Tedaj postane pravilo. Zato je pojem družbe nujno tudi normativen. Omogoča sobivanje vseh, podobnih in raznolikih ljudi.

Da pravni red ostane učinkovit, ni dovolj le dinamična razlaga pravnih pravil, temveč se mora kot tak nenehno razvijati. Tudi naše ustavno sodišče ugotavlja, da mora pravo slediti spreminjajočim se razmerjem v družbi. S tem pa jih tudi oblikuje. Razmerja v posamezni družbi so pogojena z različnimi strukturnimi in kulturnimi dejavniki, pa tudi političnimi odločitvami, ki se lahko oblikujejo kot pravna pravila. Zato morajo biti zmeraj v skladu s temeljnimi pravnimi vrednotami, ki izvirajo iz ustavnih načel, skupne evropske pravne tradicije in temeljnih načel mednarodne človeške skupnosti.

Fakulteta

Fakulteta se v slovarjih opisuje kot zmožnost, predvsem kot naravna zmožnost slišati, videti, razmišljati se gibati ali kot posebna zmožnost opraviti določeno stvar. Opisuje se tudi kot avtoriteta, moč, predvsem kot moč misli in s tem volje, razuma, instinkta.

Radi poudarjamo, da je fakulteta skupnost učiteljev in učencev določenega znanstvenega področja, na katerem se pridobivajo in negujejo posebna znanja in spretnosti. Seveda na pravni fakulteti ni v ospredju zgolj obrtniško poučevanje pozitivnega prava, temveč raziskovanje ozadja pravnih pravil in iskanje boljših pravnih rešitev, z uporabo vseh razpoložljivih metod pravnega znanstvenega raziskovanja. Samo to je lahko trden temelj sodobnega pravnega izobraževanja in usposobljenosti pravnih in pravnikov razumeti družbene odnose, njihove kritične presoje in stremljenje k doseganju razvoja družbe in njenih članic, članov.

Zato razumevanje posameznih pravnih pravil ni dovolj, treba jih je postaviti v širše polje pravnih institutov, pravnih področij, pravnih panog in celotnega notranje skladnega pravnega reda, slovenskega ali evropskega. Lahko bi rekli, da živimo v ožji in širši pravni domovini.

Zametki pravnega študija v Ljubljani

Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani sicer uradno praznuje šele 101. rojstni dan. Ne sme pa uiti pozabi, da smo imeli prvi tip višje šole, ki jo marsikje štejejo kot neposredno predhodnico sodobne univerze, v osrednjeslovenski deželi, tj. na Kranjskem, že konec 16. stoletja. To je bil jezuitski kolegij, kjer so občasno predavali tudi pravne teme in predmet kazuistike, razpravljanja o konkretnih pravnih primerih. Dokazano se je to dogajalo že leta 1619, ki bi ga lahko šteli za neuradno ustanovitev Univerze v Ljubljani. Konec 17. stoletja je v Ljubljani delovalo prvo društvo pravnikov, ki je občasno organiziralo predavanja iz kanonskega prava. Študij prava je bil pri nas prvič uveden v času Ilirskih provinc.

Organiziran je bil kot sestavni del *Ecoles centrales* (osrednjih šol), takratnega francoskega tipa univerze, in predavanja so potekala v francoskem jeziku.

Čeprav so se pravoslavna predavanja v Ljubljani začela že mnogo pred tem, pojavljale pa so se tudi zahteve po ustanovitvi slovenske pravne akademije, je postala juridična fakulteta ob koncu prve svetovne vojne ustanovna članica Univerze v Ljubljani. Leta 2019 je tako uradno postala centenaria (stoletnica). Tedanji fakultetni svet se je sestal v Parizu decembra 1919, saj so bili vsi trije matičarji naše fakultete, profesorji Bogumil Vošnjak, Leonid Pitamic in Ivan Žolger, vključeni kot člani delegacije Kraljevine SHS v mirovna pogajanja ob koncu vélike vojne, Ivan Žolger celo kot edini pooblaščen pogajalec iz vrst Slovencev. Prvo predavanje na novoustanovljeni pravni fakulteti je bilo izvedeno šele v poletnem semestru študijskega leta 1919/1920, natančneje 15. aprila 1920, ko praznujemo dan Pravne fakultete.

Kot smo v nocojšnjih predstavah že lahko slišali je minilo sto in nekaj več let, odkar je Vseučiliška komisija pod vodstvom odvetnika Danila Majarona, zaradi svojih neprecenljivih zaslug, imenovanega tudi »oče Univerze«, končala zajejno pripravljajno delo več generacij, ki so si za svoj cilj postavile slovensko Univerzo in v njenem okviru slovensko pravno fakulteto že v letu 1848, letu pomladi narodov.

Z ustanovitvijo Univerze in Pravne fakultete je bilo, z Majaronovimi besedami: »vzpostavljeno znanstveno svetišče, ki

- vestno čuva ogenj resnice in pravice,
- obuja k življenju latentne duševne sile,
- odkriva nove talente in jim nudi možnost razvoja.«

Prav z angažmajem takšnih latentnih duševnih sil, a tudi velikega talenta in pravnega znanja, so tudi diplomanti in profesorji naše fakultete pred 30. leti prispevali k nastanku nove države, samostojne Republike Slovenije.

Današnji izzivi

Pravo je zmeraj polno izzivov. Nikoli ni lahko in redko se stvari spremenijo brez boja, predvsem boja pravnih argumentov za resnico in pravico ter za svetlejšo prihodnost. Zato imamo pravnice in pravniki različnih pravniških poklicev veliko odgovornost in zmeraj polne roke dela.

To seže od pravnega raziskovanja, usposabljanja, sprejemanja pravnih pravil, do njihove uporabe v praksi. Pravni učbeniki in komentarji posameznih slovenskih in evropskih predpisov okvirjajo posamezna pravna področja in skupaj s sodno prakso zagotavljajo notranje pravno skladno razlago. Odločevalcem omogočajo sprejem pravih odločitev, do katerih je nekoliko težje priti, če se ne upošteva strukture prava in se sprejema predpise počez, na več pravnih področjih hkrati ali brez upoštevanja hierarhije pravnih predpisov. Tedaj imajo pravnice in pravniki, predvsem odvetnice in odvetniki, notarke in notarji, državne odvetnice in državni odvetniki, sodnice in sodniki kot strokovni pravni funkcionarji še posebej zahtevno delo. Slovenske pravnice in pravniki pa ne ostajajo samo v nacionalnih, evropskih in mednarodnih okvirih. Tvorno sodelujejo tudi pri razvijanju novih pravnih področij, kot sta pravo informacijske tehnologije in pravo veselja.

Tančica prihodnosti

Prihodnost prava, pravic in pravnikov je svetla. Pred stotimi in več leti so imeli sanje, drzne sanje, ki so se uresničile z ustanovitvijo slovenske univerze. Imejmo jih tudi danes. Nikoli ne smemo opustiti sanj o svobodi, varovanju vseh človekovih pravic, demokraciji in predvsem vladavini prava. Le to nam zagotavlja mirno sožitje vseh, ne glede na vse osebne (telesne, duševne, čustvene, spolne, starostne, gmotne, socialne, verske in kar jih je še) razlike. Te bi nas lahko razdvajale, a se moramo zavedati, da brez različnosti in njihovega spoštovanja sami in kot družba ne bi bili popolni.

Razumevanje in spoznavanje drugačnosti se mora odražati v pravu, ki ga je mogoče oblikovati le v strpnem dialogu z upoštevanjem vseh posebnosti tega pomembnega znanstvenega, izobraževalnega in družbeno odgovornega področja. Strpen dialog je v samem jedru pravne kulture, ki je odraz in gonilo splošne kulture v družbi in vseh njenih institucij. Imeti svoj glas, ga znati oblikovati in zastaviti za drugega, doma, na evropskem in mednarodnem odru, vztrajno, premišljeno in dostojanstveno, je dragocena popotnica naših matičarjev, njihovih in naših prednikov in naslednikov. Nekaj njihovih močnih in samosvojih glasov bo v umetniški interpretaciji zazvenelo z odra tudi v nadaljevanju današnje prireditve.

Dovolite mi, da zaključim z vzklikom naj živi, raste in cveti Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, naj živi skupnost študentk, študentov in profesorice, profesorjev, naj žive vse pravnice in vsi pravniki.

Vivat, crescat floreat facultas iuridica universitas labacensis,

vivat communio studentium et professorum,

vivant omnes iure periti!